

ĪPAŠI AISZSARGĀJAMĀS PUTNU SUGAS KURZEMES PIEKRASTES KĀPU AISZSARGJOSLĀ:

populāciju stāvoklis, apdraudējumi,
aizsardzības pasākumu plāns

PROJEKTA ATSKAITE

REĢ. NR.: 1-08/224/2007

PASŪTĪTĀJS: LATVIJAS VIDES AISZSARDZĪBAS FONDA ADMINISTRĀCIJA

IZPILDĪTĀJS: SIA "REMM"

PROJEKTA VADĪTĀJS: ELMĀRS PĒTERHOFŠ

2007

Saturs

		lpp.
	Kopsavilkums	3
	Ievads	4
1.	Vēsturisks pārskats par agrāk veiktajiem pētījumiem Kurzemes jūras piekrastē	8
2.	Materiāls un metodika	9
3.	Rezultāti	10
3.1.	Ligzdojošie putni	10
3.1.1.	Liedaga un kāpu putni	10
3.1.2.	Jūrmalas pļavu putni	17
3.2.3.	Jūras piekrastes akvatorija putni	20
3.1.4.	Meža putni	22
3.2.	Migrējošie un klejojošie putni to pulcēšanas vietās Kurzemes piekrastē	26
4.	Veicamo pasākumu apkopojums putnu aizsardzībai Kurzemes krasta kāpu aizsargjoslā (rīcības plāns).	31
	Izmantotā literatūra	33

Kopsavilkums

2007. gadā pēc LVAF administrācijas pasūtījuma veikti īpaši aizsargājamo putnu sugu pētījumi krasta kāpu aizsargjoslā. Veiktas ligzdojošo liedaga un kāpu, jūrmalas pļavu, piekrastes akvatorija un meža putnu uzskaites, kā arī neperējošo ūdensputnu uzskaites to pulcēšanās vietās Kurzemes jūrmalā. Projektā apsekota teritorija no Pāvilostas līdz Engurei. Dots putnu populāciju skaitliskais novērtējums un analizētas skaitliskās izmaiņas pēdējo 30 gadu laikā.

Pavisam apskatītas 36 īpaši aizsargājamās sugas, kuras novērotas 2007. gadā un arī tās, kuras kā ligzdotājas bija satopamas pēdējo 30 gadu laikā. Šajā laikā apskatāmajā teritorijā izzudušas 6 ligzdojošas putnu sugas, 5 sugas ir tuvu izzušanai, 3 sugām skaits ievērojami samazinājies, bet 7 sugām skaits palielinājies.

Galvenie liedaga un kāpu putnu skaita samazināšanās iemesli ir cilvēku radītais traucējums un krasta noskalošana. Jūrmalas pļavu putnu negatīvās skaita izmaiņas visvairāk ir ietekmējusi pļavu aizaugšana.

Darbā dots situācijas novērtējums un sagatavoti priekšlikumi situācijas uzlabošanai. Nozīmīgākie pasākumi veicami cilvēku radītā traucējuma mazināšanai, organizējot cilvēku plūsmu krasta kāpu aizsargjoslā, kā arī uzlabojot putnu ligzdošanas apstākļus, kas pasliktinājušies krasta noskalošanas un jūrmalas pļavu aizaugšanas rezultātā.

Pētījumu gaitā apsekotas teritorijās, kurās vasaras otrajā pusē un rudenī pulcējas ūdensputni uz spalvu mešanu, kā arī lai atpūstos un barotos. Kā traucējošie faktori putnu pulcēšanās vietās konstatēti: neorganizēta un nekontrolēta atpūta liedagā, ūdens putnu medības un aktīvās atpūtas cienītāji („pūķotāji”). Sagatavoti priekšlikumi medību liegumu un „pūķošanas” liegumu izveidei.

Ievads

Pārmaiņas, kas skārušas Latvijas jūras piekrasti pēdējo 20 gadu laikā, ir būtiski ietekmējušas tur mītošo putnu faunu. Novērojumi dažādos piekrastes rajonos liecina gan par piekrastes kāpu ģeomorfoloģiskām izmaiņām, gan arī par ievērojamu nekontrolētas cilvēku darbības radīto traucējumu. Šo apstākļu kopums un to ietekme, visticamāk, ir galvenie iemesli krasta kāpu zonā mītošo putnu skaita izmaiņām.

Projekta mērķis ir īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas un pulcēšanās vietu, dzīvotņu stāvokļa, esošā un potenciālā apdraudējuma, populāciju skaitliskā sastāva un teritoriālā izvietojuma izmaiņu noskaidrošana, kā arī rīcības plāna sagatavošana īpaši aizsargājamo putnu sugu un to dzīvotņu aizsardzībai.

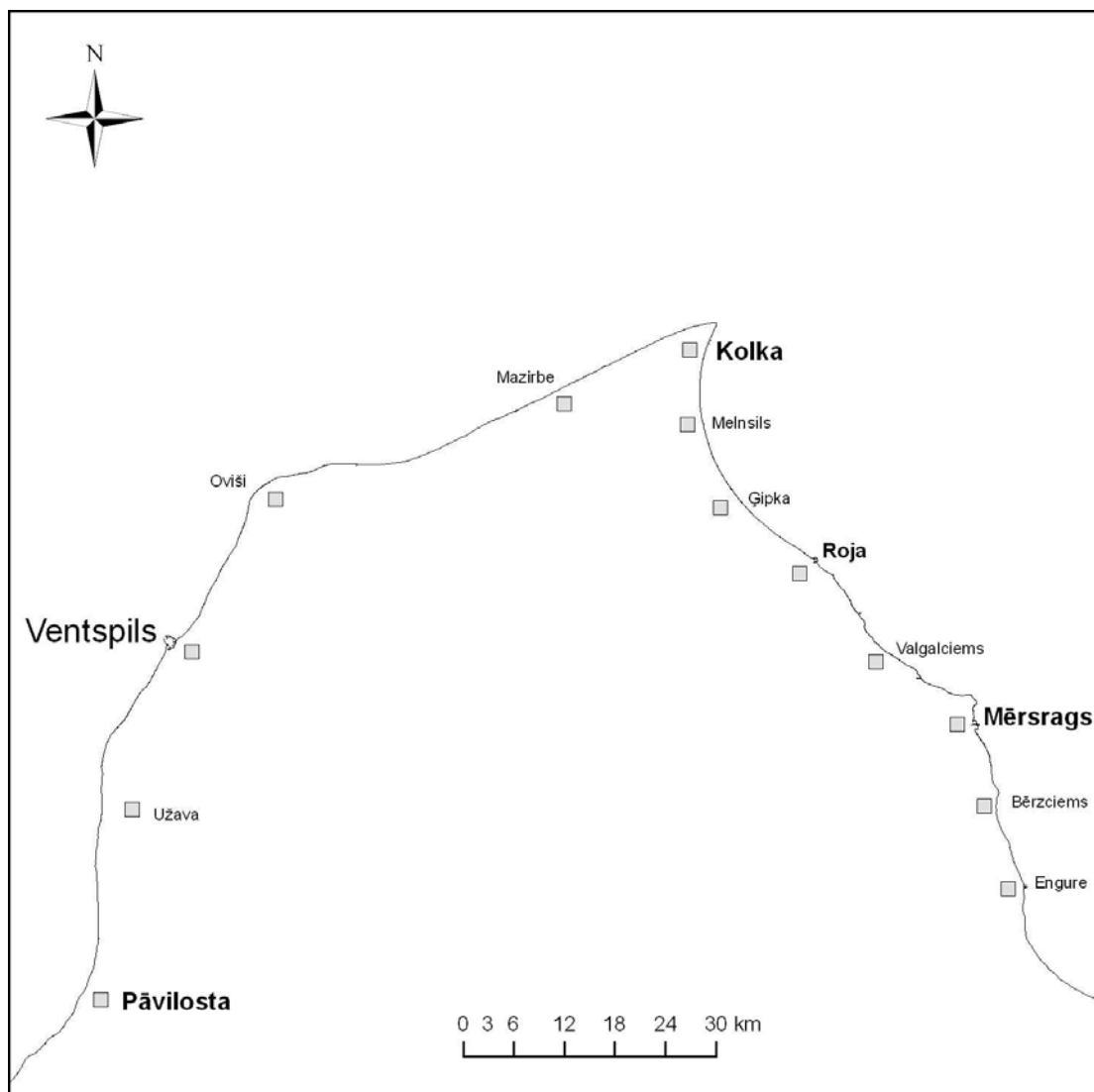
Saskaņā ar projekta darba uzdevumu 2007. gadā veikta:

- ligzdojošo putnu uzskaitē, kartēšana, dzīvotņu stāvokļa un to apdraudējuma novērtēšana;
- migrējošo un klejojošo putnu sugu uzskaitē to pulcēšanās vietās krasta kāpu aizsargjoslā, kartēšana, dzīvotņu stāvokļa un to apdraudējuma novērtēšana;
- materiāla apkopošana, analīze;
- agrāko pētījumu rezultātu apkopošana un salīdzinājums ar pašreizējo situāciju, populāciju skaitlisko un teritoriālā izvietojuma, kā arī dzīvotņu izmaiņu tendenču noskaidrošana;
- rīcības plāna izstrādāšana īpaši retu un aizsargājamo putnu sugu aizsardzībai krasta kāpu aizsargjoslā.

Projektā apskatīta Baltijas jūras un Rīgas līča piekrastes krasta kāpu zona (Aizsargjoslu likuma izpratnē¹) Kurzemes jūrmalā no Engures līdz Kolkai (Rīgas līča piekrastē) un no Kolkas līdz Pāvilostai (Baltijas jūras piekrastē).

Projekts realizēts pēc Latvijas vides aizsardzības fonda administrācijas pasūtījuma. Projektu realizēja SIA „REMM”. Projekta vadītājs Elmārs Pēterhofs.

¹ - krasta kāpu aizsargjosla, kuras platums ir atkarīgs no kāpu zonas platuma, bet nav mazāks par 300 metriem sauszemes virzienā, skaitot no vietas, kur sākas dabiskā sauszemes veģetācija (Aizsargjoslu likuma 6. panta 2. apakšpunkts)

1.att. Projekta gaitā apsektā Kurzemes piekrastes teritorija.

Problēmas pamatnostādnes

Jūras piekraste pēdējo divdesmit gadu laikā kļuvusi par teritoriju, kur spilgtāk kā jebkur citur vērojama dažādu interešu sadursme. No vienas puses valsts iedzīvotāju tiesības un iespējas brīvi pārvietoties gar jūras piekrasti, izmantot piekrastes rekreatīvos resursus un zemes īpašuma tiesības, bet no otras puses - piekrastes dabas

vērtību aizsardzība un saglabāšana. Padomju laikā piekļūšana projektā apskatāmajai teritorijai bija ierobežota sakarā ar šeit noteikto pierobežas zonas režīmu. Stingra cilvēku plūsmas kontrole, saimnieciskās aktivitātes ierobežojumi radīja apstākļus, kas bija labvēlīgi dažādu augu un dzīvnieku, t.sk., putnu, populāciju eksistencei.

Līdz ar politiski - ekonomiskajām pārmaiņām pagājušā gadsimta nogalē situācija ir krasi mainījusies. Cilvēku plūsma un saimnieciskās aktivitātes tiek kontrolētas daļēji, daudzos gadījumos tas vispār netiek darīts. Nepietiekama ir informācija par notiekošajiem ekoloģiskajiem procesiem un populāciju stāvokli krasta kāpu aizsargjoslā, kas liedz pieņemt konstruktīvus lēmumus par dabas vērtību aizsardzību un stāvokļa uzlabošanu.

Ne mazāk svarīgi, veicot piekrastes ornitofaunas pētījums, ir novērtēt tās pārmaiņas, kas radušās klimata pasiltināšanās rezultātā. Siltās un vējainās ziemas pēdējo 30 gadu laikā veicinājušas krasta erozijas procesus. Kāpu noskalošana vērojama visā Kurzemes piekrastē, bet visdramatiskākās pārmaiņas pēdējo 5 gadu laikā vērojamas Irbes jūras šaurumā (no Kolkas līdz Ovīšiem), kur lielākā daļa priekškāpas ir noskalota. Tā rezultātā mainījies arī liedags, kas vietām kļuvis ļoti plašs, bet citviet ievērojami sarucis. Daudzviet liedags, lai arī plašs, ir ļoti līdzens un zems, kādēļ bieži tiek pārskalots. Tāds liedags pārsvarā ir mitrs un ierobežo embrionālo kāpu veidošanos. Minētie apstākļi krasi ierobežojusi ligzdošanas iespējas putnu sugām, kas apdzīvo priekškāpu un liedagu.

Jūras piekraste ir nozīmīga teritorija ne tikai atsevišķu putnu populāciju ligzdošanai, bet arī kā atpūtas, barošanās un spalvu mešanas vieta. Ziemeļkurzemē ir vairāki piekrastes posmi, kur pulcējas tūkstošiem putnu pēcligzdošanas periodā. Tās uzskatāmas par putniem nozīmīgām teritorijām. Arī putnu atpūta, barošanās un spalvu mešana atsevišķos gadījumos tiek traucēta (ūdensputnu medības; dažādas neorganizētas ūdenssporta aktivitātes). Projekta ietvaros identificētas konflikta situācijas un sagatavoti to risinājumi.

Līdz šim nav veikts ligzdojošo meža putnu skaita vērtējums krasta kāpu aizsargjoslā. Tādēļ viens no projekta uzdevumiem bija novērtēt ligzdojošo meža putnu sugas un sabiedrības, kas apdzīvo krasta kāpu aizsargjoslu.

Darbā apskatītas īpaši aizsargājamās putnu sugas, to populāciju stāvoklis krasta kāpu aizsargjoslā, kā arī jūras piekrastes akvatorijā ~300 m platā joslā. Pavisam konstatētas 36 retas un aizsargājamās putnu sugas, kuru dzīvotnes atrodas pētāmajā teritorijā (*sk. 1. tabulu*). Sarakstā iekļautas arī tās sugas, kuras 2007. gadā netika novērotas, bet bija šeit sastopamas kā ligzdotājas pēdējo 30 gadu laikā.

1. tabula

Retās un īpaši aizsargājamā putnu sugas Kurzemes jūrmalā

Nr.p.k.	Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Dabas aizsardzības statuss			
			SG	IAS	MIK	ES
1	Mazais gulbis	<i>Cygnus columbianus</i>		+		+
2	Ziemeļu gulbis	<i>Cygnus cygnus</i>	III	+	+	+
3	Sāmsalas pīle*	<i>Tadorna tadorna</i>	III	+		
4	Lielā gaura*	<i>Mergus merganser</i>	II	+	+	
5	Garknābja gaura*	<i>Mergus serrator</i>	II	+		
6	Rubenis*	<i>Tetrao tetrix</i>	III	+		+
7	Mednis*	<i>Tetrao urogallus urogallus</i>	III	+	+	+
8	Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	III	+	+	+
9	Jūras ērglis	<i>Haliaeetus albicilla</i>	I	+	+	+
10	Zivju ērglis	<i>Pandion haliaetos haliaetos</i>	III	+	+	+
11	Ormanītis*	<i>Porzana porzana</i>	II	+		+
12	Grieze*	<i>Crex crex</i>	II	+		+
13	Jūras žagata*	<i>Haematopus ostralegus</i>	III			
14	Avozeta	<i>Recurvirostra avosetta</i>				+
15	Smilšu tārtiņš*	<i>Charadrius hiaticula</i>	III	+		
16	Parastais šņibītis*	<i>Calidris alpina</i>	I	+		
17	Gugatnis	<i>Philomachus pugnax</i>	II	+		+
18	Melnā puskuitala*	<i>Limosa limosa</i>	II	+		
19	Lietuvainis	<i>Numenius phaeopus</i>	III	+		
20	Kuitala	<i>Numenius arquata</i>	II	+		
21	Pļavu tilbīte*	<i>Tringa totanus</i>	II	+		
22	Mazais ķīris	<i>Larus minutus</i>		+	+	
23	Lielais ķīris*	<i>Larus ridibundus</i>		+	+	
24	Lielais zīriņš	<i>Sterna caspia</i>				+
25	Upes zīriņš*	<i>Sterna hirundo</i>		+	+	+
26	Jūras zīriņš*	<i>Sterna paradisaea</i>	III	+	+	+
27	Mazais zīriņš*	<i>Sterna albifrons</i>	II	+	+	+
28	Meža balodis*	<i>Columba oenas</i>	III	+	+	
29	Vakarlēpis*	<i>Caprimulgus europaeus</i>	IV	+		+
30	Pupuķis*	<i>Upupa epops</i>	II	+		
31	Tītiņš*	<i>Jynx torquilla</i>		+		
32	Melnā dzilna*	<i>Dryocopus martius</i>		+		+
33	Sila cīrulis*	<i>Lullula arborea</i>		+		+
34	Stepes čipste*	<i>Anthus campestris</i>	III	+		+
35	Mazais mušķērājs*	<i>Ficedula parva</i>		+		+
36	Brūnā čakste*	<i>Lanius collurio</i>		+		+

Skaidrojumi: SG – Latvijas Sarkanā Grāmata; IAS – īpaši aizsargājamā suga (MK 2000.g. not. nr.396); MIK- suga, kuras aizsardzībai izveidojams mikroliegums (MK 2001.g.not. nr.45); ES- sugas aizsardzību nosaka ES direktīva (1994.g.direktīva 94/24/EK); * ligzdojoša suga.

1. Vēsturisks pārskats par agrāk veiktajiem pētījumiem Kurzemes jūras piekrastē

Pirmie pētījumi, kas saistīti ar projekta teritoriju, veikti pagājušā gadsimta 70 - to gadu sākumā. 1973. gada vasarā (jūlijā un augustā) Kolkas bākā veikti jūras putnu novērojumi (Vīksne, 1982). Lai arī novērojumu vieta ir attālu no piekrastes kāpu zonas un pētījumi attiecināmi uz jūras putniem, kuri apdzīvo dziļūdens teritoriju, nozīmīgs ir fakts, ka tajā laikā konstatēta garknābja gauras *Mergus serrator* spalvu mešana Kolkas raga apkārtnē. Pēc autora vērtējuma, tur kopumā uzturējušies ~ 500 šīs sugas īpatņi.

Laikā no 1973.-1979. gadam E. Pēterhofs veicis epizodiskus novērojumus (piekrastes putnu uzskaites) Rojas, Kaltenes, Valgalciema un Mērsraga jūrmalā (nepublicēta informācija).

1983. gadā publicēts pārskats par retajiem un aizsargājamiem putniem Slīteres valsts rezervātā (tagadējais Slīteres nacionālais parks). Darbā iekļauta informācija par putniem, kas apdzīvo tagadējo krasta kāpu aizsargjoslu (Pēterhofs, 1983).

Laikā no 1980. -1983. gadam veikti pētījumi Kurzemes ziemeļaustrumu piekrastē (Pēterhofs, 1984). Publicētajā darbā apskatītas retās un aizsargājamās putnu sugas, kas tematiski ir tuvas projektam. Salīdzinoši pētījumi par atsevišķām putnu sugām veikti 1989. un 1994. gadā (Opermanis u.c. 1996). Darba autori pievērsušies atsevišķu ligzdojošo putnu sugu skaitlisko izmaiņu analīzei jūras piekrastē, t.sk., Ziemeļkurzemē. Nozīmīgu informāciju par dažādu putnu sugu ligzdošanu jūras līdā sniedz Ruslana Matroža (2001) veiktie novērojumi 1999. gadā, jo visradikālākās pārmaiņas jūras piekrastē notikušas pēdējo desmit gadu laikā. Visi augstāk minētie darbi dod iespēju šā gada pētījumu rezultātus salīdzināt ar materiāliem, kas iegūti pagājušā gadsimta 70. - 90. gados.

Izdevumā „Retie augi un dzīvnieki” pagājušā gadsimta 80 - tajos gados sniegta informācija par atsevišķām putnu sugām, kuras novērotas jūras piekrastē un kā ligzdotājas konstatētas Latvijā pirmo reizi (Strazds A., Strazds M., 1981), kā arī par retām putnu sugām, kuras satopamas dažādās meža teritorijās, t.sk., jūras piekrastes priežu mežos (Strazds A., Strazds M., 1985).

2. Materiāls un metodika

Putnu uzskaites veiktas 2007. gadā Baltijas jūras un Rīgas līča piekrastes aizsargjoslā (posmā Engure – Kolka – Pāvilosta). Ligzdojošo meža putnu uzskaites veiktas laikā no maija līdz jūlijam, krasta kāpu un liedaga putnu uzskaites veiktas no jūnija līdz augustam, bet neligzdojošo putnu uzskaites to pulcēšanās vietās veiktas no jūlija līdz oktobrim.

Meža putni uzskaitīti, izmantojot standartizēto punktu uzskaišu metodi, pārvietojoties pa meža ceļiem, kas paralēli jūras piekrastei. Attālums starp uzskaites punktiem 200 m, uzskaites ilgums 5 min. Visi novērotie putni uzskaitīti, reģistrējot to atrašanās vietu ar GPS. Meža putnu uzskaites veiktas Rīgas līča piekrastes posmā no Kolkas līdz Abragciemam, Irbes jūras šauruma piekrastē no Kolkas līdz Irbes upes ietekai, Baltijas jūras piekrastē no Ventspils līdz Užavai. Iegūtā informācija analizēta kontekstā ar Latvijas mežu digitālo karti. Šajā darbā sniegta informācija tikai par īpaši aizsargājamām putnu sugām un to skaitu jūras piekrastē.

Krasta kāpās un liedagā ligzdojošās putnu sugas uzskaitītas visā pētāmajā teritorijā. Uzskaites veiktas, pārvietojoties pa liedagu un priekškāpu, reģistrējot ligzdojošos un iespējami ligzdojošos putnus, kā arī klejojošos putnus to koncentrēšanās vietās liedagā un jūrā ~ 300m platā joslā gar piekrasti. Izvēlētais joslas platums jūras akvatorijā ir teritorija, kur ir vispiemērotākie barošanās un atpūtas apstākļi daudzām putnu sugām, tajā pat laikā šī ir cilvēku visvairāk ietekmētā teritorija jūras piekrastē. Visi novērojumi uzskaitīti.

Klejojošo un migrējošo putnu uzskaitē un kartēšana tika veikta atkārtoti (augustā, septembrī, oktobrī) to koncentrēšanās vietās, kas atrodas gar Rīgas līča piekrasti no Kolkas līdz Engurei ~ 300 m platā jūras piekrastes akvatorijā joslā un liedagā.

Iegūtie novērojumi apkopoti un veikta to analīze, salīdzinot iegūtos rezultātus ar tiem, kas iegūti pēdējo 30 gadu laikā.

3. Rezultāti

3.1. Ligzdojošie putni

3.1.1. Liedaga un kāpu putni

Liedags un jūrmalas kāpas ir pēdējos gados visvairāk ietekmētās teritorijas. Putnu sugām, kas tās apdzīvo, novērotas viskrasākās skaita pārmaiņas. Galvenie pārmaiņu iemesli – priekškāpas un liedaga noskalošana pēdējo 5 gadu rudens un ziemas vētru laikā, kā arī cilvēku radītais traucējums ligzdošanas laikā.

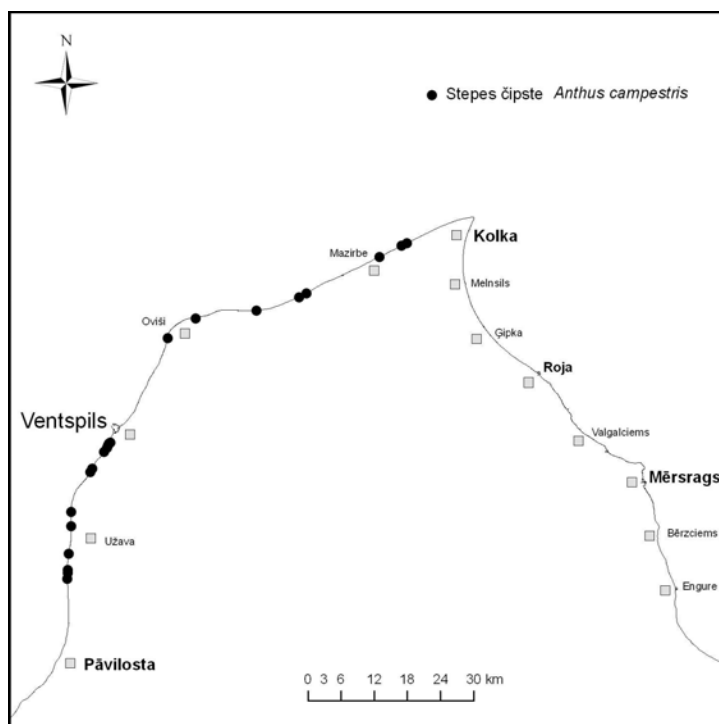
Priekškāpa pēdējo gadu vētrās ir noskalota gandrīz visā apskatāmajā teritorijā ~ 30 - 100% apmērā, tā samazinot šā biotopa apdzīvotājiem (baltajām cielavām, stepes čipstēm) fizisko iespēju ligzdot. Noskalotās smiltis aiznestas jūrā vai izlīdzinātas, ievērojami paplašinot liedagu. Liedags vairumā gadījumu ir paplašinājies, īpaši Irbes jūras šauruma piekrastē, bet tas ir zemāks nekā pirms 5 - 10 gadiem un bieži, arī vasaras mēnešos, tiek pārskalots. Vasaras lielāko daļu smiltis ir mitras, tas traucē embrionālo kāpu veidošanos. Rezultātā liedags, lai arī plašs, ir ļoti līdzens un nav piemērots putnu (zīriņu, tārtiņu un jūras žagatu) ligzdošanai: putniem nav iespējas patverties no vēja, ligzdvieta bieži tiek noskalotas.

Kopumā negatīvi vērtējama cilvēku darbība jūrmalas putnu ligzdošanas laikā: zvejnieki rada traucējumu potenciālajās ligzdošanas vietās pavasarī (maijā), atpūtnieki traucē ligzdojošos putnus saulainajās vasaras dienās, ilgstoši uzturoties ligzdvieta tiešā tuvumā. Cilvēku kustība Latvijas jūras piekrastes kāpu zonā kopumā organizēta vāji, aprobežojoties ar vispārīgiem aizliegumiem iebrukt piekrastes teritorijā. Atpūtu piekrastes ciemos un ārpus tiem visbiežāk „organizē” paši atpūtnieki. Atpūtas un publisku peldvietu vietu trūkums veicina stihisku cilvēku plūsmu piekrastes kāpu zonas virzienā, neskatoties uz noteiktajiem aizliegumiem. Atbildīgo institūciju nespēja risināt šos jautājumus radījusi nopietnas sekas - izbraukātas un degradētas kāpas, izdangāti piekrastes ceļi, izpostītas retu augu un dzīvnieku atradnes, aizsargājami biotopi.

Tālāk apskatītas putnu sugas, kas apdzīvo jūrmalas kāpas un liedagu, dotas skaita izmaiņu tendences un iespējamie to cēloņi, kā arī iztirzāti iespējamie pasākumi situācijas uzlabošanai.

Stepes čipste *Anthus campestris*

Līdzdojošo putnu skaits, salīdzinot ar novērojumiem 1989.-1994. g., samazinājies vismaz 3 reizes (*sk. 2. tabulu*). Tas, visticamāk, saistīts ar kāpu noskalošanu, jo stepes čipste vislabprātāk līdzdošanai izvēlas augstākās priekškāpas, kur cilvēku traucējums ir salīdzinoši mazāks nekā līdzenajā. Kāpām atjaunojoties, līdzdojošo putnu skaits var pieaugt. Līdzdojošo stepes čipstu teritoriālo izvietojumu 2007. gadā skatīt 1. attēlā.

2.att. Stepes čipstes izplatība krasta kāpu aizsargjoslā 2007. gadā.

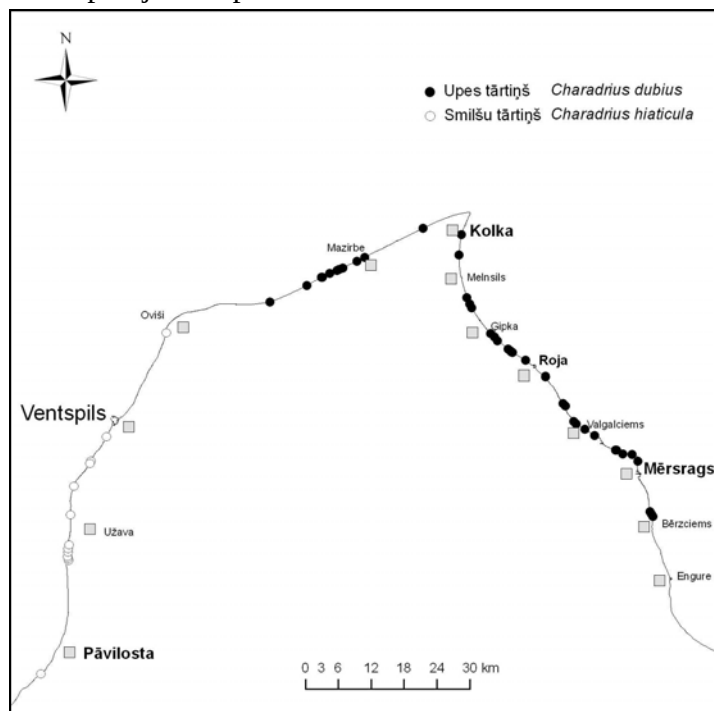
Jūras žagata *Haematopus ostralegus*

Pēdējo četru gadu laikā nav ziņu par jūras žagatas līdzdošanu Kurzemes jūras piekrastē. Arī 2007. gadā tas netika novērots. Galvenais iemesls sugas izzušanai – cilvēku traucējošā darbība. Jūras žagatas līdzdvieta parasti izvēlas līdzena plašākajās vietās, kas, šķiet pievilcīgākās arī neorganizētajam atpūtniekam. Arī pēdējo gadu krasta noskalošana, visticamāk, negatīvi ietekmējusi sugas līdzdošanu, jo būtiski traucēta kāpu veidošanās to embrionālajā stadijā. Putniem plašajā, bet līdzenajā līdzenajā nav, kur patverties. Lai arī līdzena laika gaitā var atjaunoties savā agrākajā veidolā, neorganizētā atpūtnieku plūsma, iespējams, traucēs jūras žagatu līdzdošanu jūras piekrastē arī turpmāk.

Smilšu tārtiņš *Charadrius haticula*

2007. gadā novēroti 13 līdzdojoši pāri, kas ir 3 - 4 reizes mazāk nekā 1994. gadā (2. tabula). Ievērojami skaits samazinājies arī radniecīgajai sugai upes tārtiņam *Charadrius dubius* (2.att.), kaut gan abas sugas apdzīvo atšķirīgas izplatības teritorijas: upes tārtiņi - Rīgas līča un Irbes jūras šauruma piekrasti; smilšu tārtiņi -

atklātās Baltijas jūras piekrasti. Skaita samazināšanos veicinājuši iepriekš minētie faktori: krasta noskalošana un cilvēku kustība liedagā (abi vienlīdz nozīmīgi). 2007. gadā tika novērots, ka vētru laikā ligzdojošie smilšu tārtiņi, lai patvertos no viļņiem, kopā ar mazuļiem pārvietojas uz priekškāpām un pelēkajām kāpām, bet mierīgā laikā uzturas liedagā. Upes tārtiņi acīmredzot tam nav pielāgojušies, tādēļ to ligzdas tiek biežāk noskalotas un perējumi izpostīti.

3.att. Upes tārtiņa un smilšu tārtiņa izplatība krasta kāpu aizsargjoslā 2007. gadā.

Upes zīriņš *Sterna hirundo*, jūras zīriņš *Sterna paradisaea*, mazais zīriņš *Sterna albifrons*

Visas trīs sugas praktiski izzudušas pēdējo gadu laikā (2. tabula). Iemesli: krasta noskalošana un cilvēku traucējums. Pirms desmit gadiem liela zīriņu kolonija bija Irbes upes ietekā, kur ligzdoja vairāk nekā 20 jūras, vairāk nekā 5 upes un vairāk nekā 10 mazo zīriņu pāru. Atsevišķi ligzdojoši putni tika novēroti dažādās vietās: Pitragā, Kolkā, Mērsragā. 2004. gadā Irbes ietekā vēl perēja 7 mazo zīriņu pāru, bet 2007. gadā neviens vairs netika konstatēts. Lai arī cilvēku traucējums ir būtisks, šķiet, zīriņu skaitu visvairāk ir ietekmējusi krasta noskalošana. Par to liecina fakts, ka 2007. gadā vienīgie ligzdojošie jūras un mazie zīriņi novēroti Mērsraga jūrmalā, uz dienvidiem no kanāla, kur mākslīgi izveidots smilšu uzbērums. Šajā vietā cilvēku kustība ir ierobežota, jo atrodas ostas teritorijā. Tā praktiski bija vienīga zīriņiem piemērotā ligzdošanas vieta apsekotajā jūras piekrastē no Engures līdz Pāvilostai. Tas liek domāt par iespējām veidot mākslīgas ligzdvietas apstākļos, kad krasts tiek regulāri noskalots. Vietas, kas līdzīgas Mērsraga jūrmalas mākslīgi veidotajiem uzbērumiem, būtu piemērotas ligzdošanas vietas zīriņiem, tārtiņiem un kajjām.

Pieminēšanas vērta ir fakts, ka krasta erozija veicinājusi krasta čurkstes *R. riparia* populācijas skaitlisku pieaugumu un izplatību. Pirms divdesmit gadiem krastu čurkstes bija novērojamas tikai Jūrkalnes stāvkraстā un Kaltenē. Šobrīd šī suga sastopama gar visu piekrasti, kur vērojama intensīva kāpu noskalošana.

Iespējamie risinājumi situācijas uzlabošanai

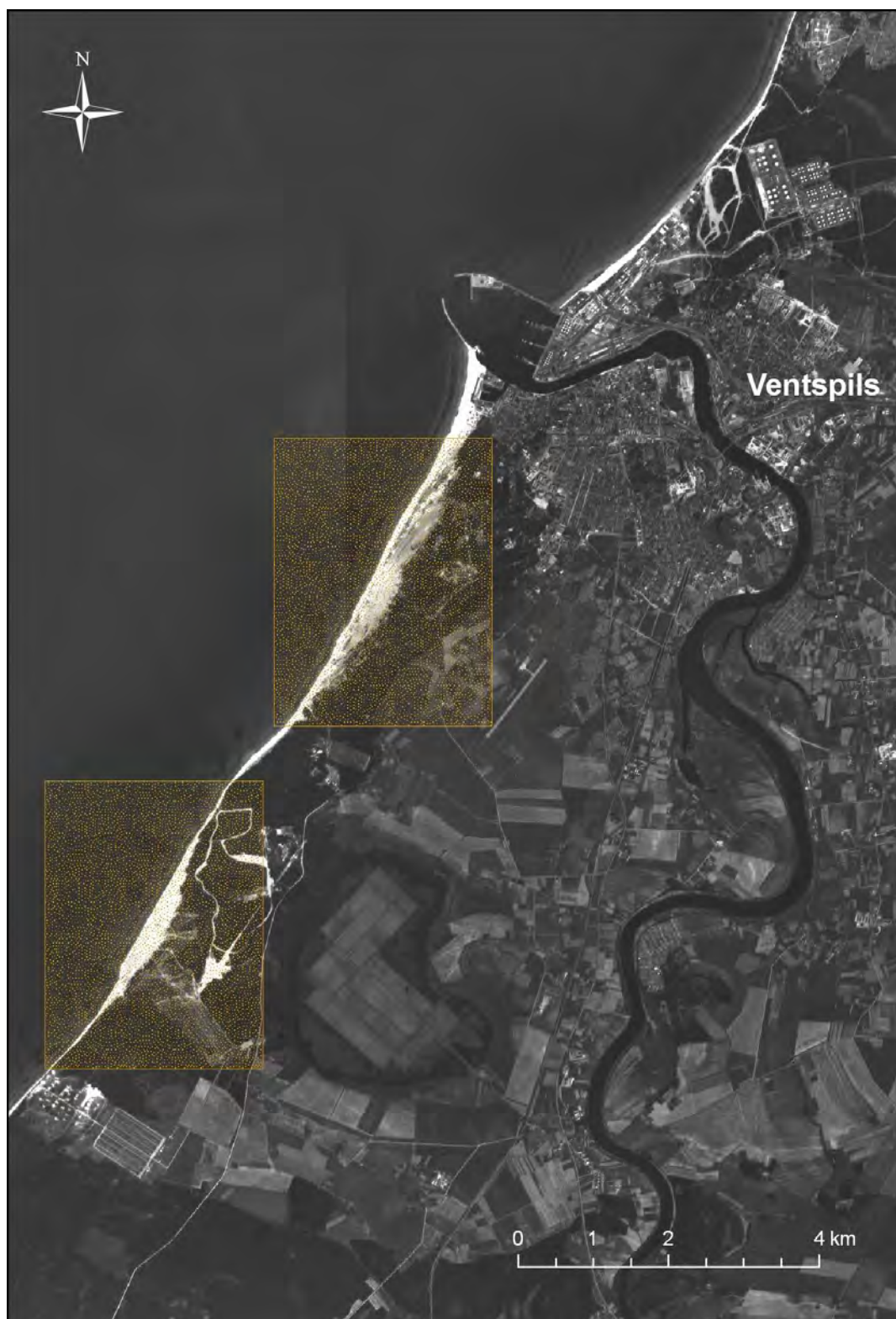
1. Kā iepriekš minēts, iespējama **mākslīga ligzdošanas vietu ierīkošana vai to izveides veicināšana**, kas būtu piemērota visiem liedagā ligzdojošiem putniem. Tas nozīmē nelielu (0.5-1.0 m augstu) uzbērumu veidošana pirms ligzdošanas sezonas. Visvienkāršāk tas izdarāms ar traktora palīdzību. Vēja ietekmē sastumtie uzbērumi (embrionālo kāpu imitācija) veicinātu tālāku kāpu veidošanos, tie paplašinātos, saglabājot paaugstinājumu un mikroreljefu, kas nepieciešams putnu ligzdošanai. Sākotnēji mākslīgo kāpu veidošana veicama tikai vietās, kur agrāk novērota liedaga putnu ligzdošana. Ja nepieciešams (noskalošanas gadījumā), nākamajos pavasaros veiktos darbus var atkārtot.
2. Izveidotās ligzdošanas **teritorijas apzīmējamās ar informācijas zīmēm**, kas aicinātu netraucēt ligzdojošos putnus. Tas pats darāms vietās, kur putni izveidojuši kolonijas bez cilvēka palīdzības. Uzmanot teritorijas apmeklētājus, nedrīkst lietot formu „aizliegts apmeklēt, aizliegts traucēt ...”, jo aizliegumi bieži izsauc nevēlamu reakciju.
3. Steidzami jāuzsāk darbs atpūtas organizēšanā jūras piekrastē. Tas vispirms ir izskaidrojošs darbs par nepieciešamību plānot un izveidot labiekārtotas atpūtas vietas un pludmales, lai nodrošinātu nepieciešamo to kapacitāti un ērtu pieejamību. Jo vairāk labiekārtotu pludmaļu būs vietās, kur tās iederas un neapdraud dabas vērtības, jo mazāk tiks ietekmētas teritorijas kurās sastopami reti savvaļas augi un dzīvnieki. Veiksmīgi izplānojot un izveidojot publiskās atpūtas vietas, atpūtnieku kustība tiek organizēta un atvērta no aizsargājamām teritorijām. Veiksmīgākie jau esošie piemēri šobrīd ir Ģipkas pludmale Rojas pagastā un Užavas pludmale Užavas pagastā. Abos gadījumos publiskās atpūtas vietas izveidotas īpaši aizsargājamās teritorijās vai to tiešā tuvumā. Rūpīgi izsvērts plānojums ļauj ne tikai ērti piekļūt pludmalei, bet arī nodrošina dabas vērtību aizsardzību. Vietās, kur nav atļauta brīva cilvēku pārvietošanās, ceļmalas norobežojamas ar barjerām (nožogojumu), norādot, kur piekļuve liedagam ir atļauta. Šādās teritorijās obligāts nosacījums ir informatīvi materiāli, kas informē par atļautajām un nevēlamajām darbībām, kā arī skaidrojumi, kāpēc tiek veikti šādi pasākumi.
4. Tikpat svarīga ir **saimniecisko ceļu ierīkošana**, kas nepieciešami zvejnieku vajadzībām, kā arī kā piebraucamie ceļi apskates objektiem - ainaviski

izcilajiem jūras stāvkrastiem Ventspils rajona teritorijā. Ērti izbraucamu ceļu trūkums rada apstākļus, kad pelēkās kāpas, meklējot vieglāko ceļu, tiek nevajadzīgi izbraukātas, apdraudot retu un aizsargājamu augu un dzīvnieku atradnes. Jau pieminētais dabas liegums Užavas upes ietekā ar izplānoto un ierīkoto teritorijas labiekārtojumu ir uzskatāms piemērs, kā var atrisināt problēmas, kas saistītas ar pelēkās un baltās kāpas aizsardzību. Viens iežogots ceļš gan zvejniekiem, gan arī dabas vērotājiem ar labiekārtotiem apstāšanās laukumiem – tas ir viss, kas vajadzīgs, lai aizsargātu katru pelēko kāpu masīvu un tur esošās dabas vērtības (*skat. 3.att*). Piemērā apskatīta teritorija, kas atrodas uz dienvidiem no Užavas bākas. Kartē fonā redzams esošais iebraukto ceļu tīkls, kas norāda uz tiešu apdraudējumu pelēkajai kāpai. Jūrmalā saglabājušies padomju armijas ierīkotie ceļi apstiprina šo patiesību: blakus tiem kāpas netiek izbraukātas, jo pa ceļiem pārvietoties ir visērtāk.

4.att. Piemērs pelēkās kāpas iekārtošanai ar zvejniekiem un ekskursantiem nepieciešamo infrastruktūru.

Pavisam projektā apskatītajā teritorijā šāda infrastruktūra būtu nepieciešama 3 pelēko kāpu masīvos Ventspils rajona jūras piekrastē.

5.att. Teritorijas, kur nepieciešama infrastruktūras izveide pelēkās kāpas aizsardzībai uz dienvidiem no Ventspils pilsētas.

6.att. Teritorija, kur nepieciešama infrastruktūras izveide pelēkās kāpas aizsardzībai uz dienvidiem no Užavas.

2. tabula

Kāpās un liedagā ligzdojošo reto un īpaši aizsargājamo putnu skaita izmaiņas
pēdējo 30 gadu laikā Kurzemes jūrmalā

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Skaita izmaiņas			
		1982.	1996.	2007.	Ligzdošanas teritoriju skaits 2007. gadā(maks. skaits pēdējo 30 g. laikā)
Jūras žagata	<i>Haematopus ostralegus</i>	*****	**		0(5)
Smilšu tārtiņš	<i>Charadrius hiaticula</i>	***	*****	*	13(~30-40)
Upes zīriņš	<i>Sterna hirundo</i>	*****	***	*	0 (>30)
Jūras zīriņš	<i>Sterna paradisaea</i>	*****	*****	*	2 (>30)
Mazais zīriņš	<i>Sterna albifrons</i>	***	*****	*	2-3 (>30)
Stepes čipste	<i>Anthus campestris</i>	*****	*****	**	21(>70)

Skaidrojums: „*” - apzīmēts ligzdojošo putnu skaits 5 ballu sistēmā salīdzinājumā ar 2007. gadu.

3.1.2. Jūrmalas pļavu putni

Jūrmalas pļavas pētāmajā teritorijā sastopamas Mērsraga jūrmalā, uz ziemeļiem no Mērsraga kanāla. Pagājušā gadsimta 80 - to gadu vidū šajā teritorijā tika izveidots ornitoloģiskais liegums, jo pļavas apdzīvoja retas un aizsargājamas putnu sugas: parastais šņibītis *Calidris alpina*, melnā puskuitala *Limosa limosa*, pļavu tilbīte *Tringa totanus* u.c.. Pļavas tajā laikā apsaimniekoja vietējie iedzīvotāji, kas nodrošināja pļavu noganīšanu un nopļaušanu, līdz ar to radot piemērotus apstākļus minēto putnu sugu ligzdošanai. Jau tajā laikā jūrmalas ciemos iezīmējās mājlopu skaita samazināšanās tendence, un pļavas pamazām aizauga. No Mērsraga pļavām izzuda daudzas ligzdojošas putnu sugas, tajā skaitā, parastais šņibītis, kam šī teritorija bija vienīgā ligzdošanas vieta Latvijā (sk. 3. tabulu).

Šā gadsimta sākumā uzsākti pļavu apsaimniekošanas mēģinājumi: pļavu noganīšana un pļaušana. Ierīkota infrastruktūra putnu vērošanai. Diemžēl jāatzīmē, ka šie pasākumi līdz šim bijuši neefektīvi un veiktie pasākumi vairāk atgādina vēlamo darbu imitāciju: nopļautā un noganītā teritorija ir tikai neliela daļa (mazāk par 20%) no nepieciešamā, lai atjaunotu pļavu putnu ligzdošanai piemērotus apstākļus. Ievērojami pieaugušas niedrāju platības, kas norobežo jūrmalu no pļavām. Ar niedrēm aizaugušas agrākās lāmas, kas bija piemērotas putniem barības ieguvei. Nepārdomāti izvēlēta putnu novērošanas torņa būves vieta, kas atrodas agrākās, ar putniem visblīvāk apdzīvotās teritorijas centrā. Šajā situācijā nav cerību, ka putnu ligzdošanas apstākļi Mērsraga pļavās varētu uzlaboties.

7.att. Teritorijas, kuras nepieciešams nopļaut un noganīt Mērsraga jūrmalas pļavās.

Apskatot aerofoto attēlu (sk. 7. att.), kas iegūts 2004. gadā, labi redzama pļavu apsaimniekotā daļa (gaišākā krāsā), kas aizņem pavisam nelielu teritoriju. Tumši brūnie laukumi ir meldri, kas šobrīd plešas agrāko ūdens lāmu un mitro reljefa pazeminājumu vietās.

Iespējamie risinājumi situācijas uzlabošanai

1. **Ikgadēja pļavu nopļaušana un noganīšana** ir galvenais pasākums, kas veicams visā pļavu teritorijā (7.att). Esošais iežogojums govīm ir ievērojami par mazu, un tās traucē ligzdojošiem putniem. Iespējama esošā aploka paplašināšana, jaunu aploku izveidošana vai arī maināmu (mobilu aploku izveidošana), kuros govīs u.c. zālēdājdzīvnieki tiek turēti pārmaiņus.
2. Vismaz 5 gadus jāveic **niedrāju un meldru pļaušana**, ierobežojot to augšanu pārplūstošajās teritorijās. Darbi veicami ziemā vai agrā pavasarī (līdz aprīļa sākumam). Pavasarī iespējama arī niedrāju dedzināšana, kas jau reiz sekmīgi tika veikta pirms 15 gadiem.
3. Jāpārdomā iespēja pārvietot esošo putnu novērošanas torni uz vietu, kas mazāk traucētu ligzdojošiem putniem.

3. tabula

Mērsraga jūrmalas pļavās ligzdojošo reto un īpaši aizsargājamo putnu skaita izmaiņas pēdējo 30 gadu laikā.

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Skaita izmaiņas			
		1982.	1996.	2007.	Ligzdošanas teritoriju skaits 2007. gadā(maks. sk. pēdējo 30 g. laikā)
Ormanītis	<i>Porzana porzana</i>			*	1(1)
Grieze	<i>Crex crex</i>		*	****	4(4)
Parastais šņibītis	<i>Calidris alpina</i>	*****			0 (5-6)
Melnā puskuitala	<i>Limosa limosa</i>	*****			0 (7-8)
Pļavu tilbīte	<i>Tringa totanus</i>	*****			0(10-12)
Lielais ķīris	<i>Larus ridibundus</i>	*****	**		0(5)

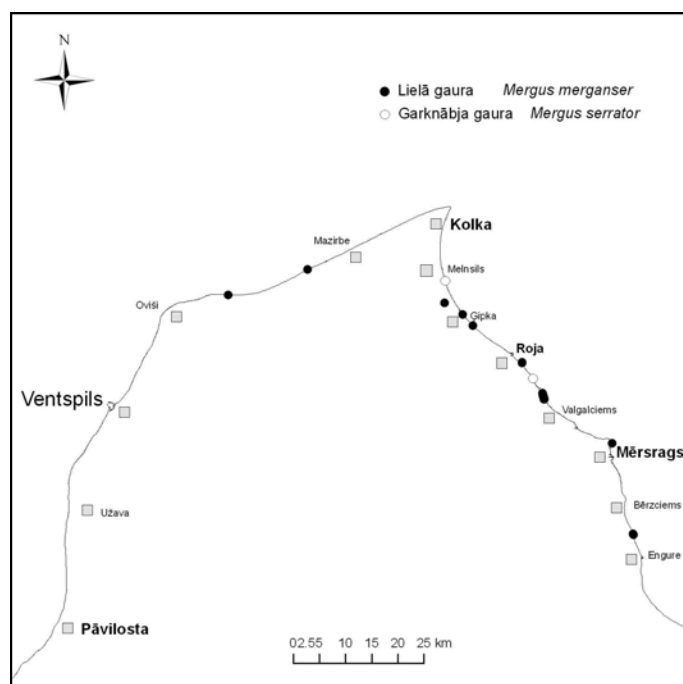
Skaidrojums: „*” - ligzdojošo putnu skaits 5 ballu sistēmā salīdzinājumā ar 2007. gadu.

3.2.3. Jūras piekrastes akvatorija putni

Šajā grupā ietverti putni, kas perē krastā, bet pēc mazuļu izvešanas pārvietojas jūras piekrastes akvatorijā. Nozīmīgākās sugas - Sāmsalas pīle *Tadorna tadorna*, lielā gaura *Mergus merganser* un garknābja gaura *Mergus serrator*.

Lielā gaura *Mergus merganser*

Lielās gauras perējošie īpatņi 2007. gada vasarā novēroti krasta posmā no Lūžņas līdz Engurei (8.att.). Visvairāk tie sastopami akmeņainajā Kaltenes, Valgalciema, Mērsraga un Abragciema jūrmalā, kas atrodas tiešā apdzīvoto vietu tuvumā un norāda uz to, ka cilvēka klātbūtne šo putnu ligzdošanu jūtami netraucē. Visos gadījumos (16) novēroti pieaugušie īpatņi ar mazuļiem (parasti 8-10 gab.). Pēc pieredzes varētu domāt, ka ligzdojošo lielo gauru skaits jūras piekrastē pēdējo gadu laikā ir palielinājies, bet salīdzinoši pētījumi nav veikti (sk. 4. tabulu).

8.att. Lielās gauras un garknābja gauras izplatība krasta kāpu aizsargjoslā 2007. gadā.

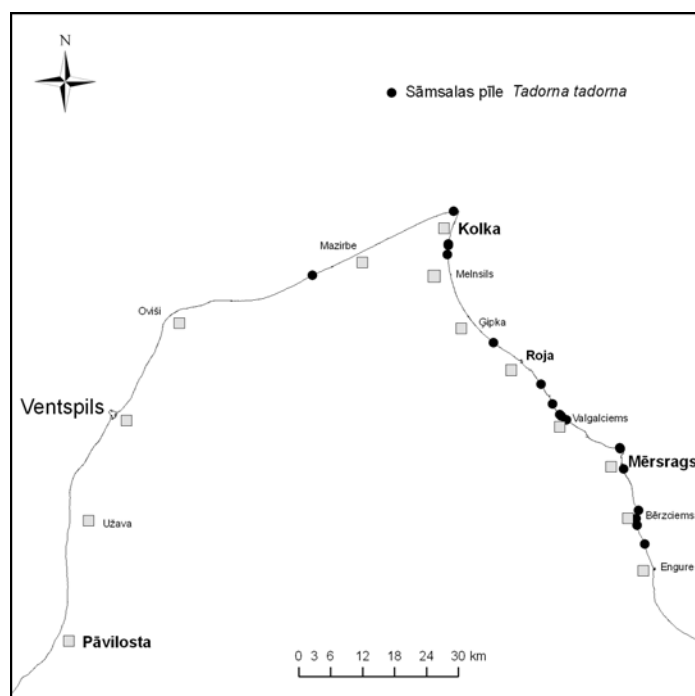
Garknābja gaura *Mergus serrator*

Ligzdojošās garknābja gauras jūras piekrastē sastopamas ievērojami mazāk nekā lielās gauras, bet to skaits, visticamāk, ir lielāks nekā novērotais 2007. gadā. Iemesls ir saistīts ar grūtībām sugas noteikšanā, jo pēcriesta tērpā lielās un garknābja gauras ir grūti atšķiramas. Garknābja gauras ir visvēlākie perētāji jūras piekrastē, tāpēc iespējami gadījumi, kad sugas tiek sajauktas ligzdošanas sezonas pašās beigās (jūlija beigās un augustā). Tikai divos gadījumos droši tika identificētas garknābja gauras (8. att.). Salīdzinot ar novērojumiem pirms 30 gadiem, ligzdojošo putnu skaits ir

samazinājies (4. tabula). Galvenais iemesls - jūras krasta apbūve un cilvēka radītais traucējums.

Sāmsalas pīle *Tadorna tadorna*

Sāmsalas pīles pirmo reizi Latvijā kā ligzdotājas novērotas 1973. gadā Mērsraga jūrmalā. Nākamajos 15 gados skaits ievērojami pieauga, apskatāmajā teritorijā sasniedzot 27 ligzdojošus pārus (4. tabula). 2007. gadā tika novēroti 15 ligzdojoši pāri (9.att.). Pēdējo desmit gadu laikā sugas izplatība ir paplašinājusies, bet skaits tradicionālajās ligzdošanas vietās (Mērsragā, Kaltenē, Valgalciemā un Bērzciemā) samazinājies. Skaita samazināšanās, visticamāk, saistīta ar cilvēka radīto traucējumu (atpūtnieki jūlijā un augustā, ūdensputnu medības augustā un septembrī, ūdenssporta cienītāji „pūķotāji” jūlijā - septembrī).

9.att. Sāmsalas pīles izplatība krasta kāpu aizsargjoslā 2007. gadā.

Iespējamie risinājumi situācijas uzlabošanai

1. **Mākslīgu ligzdvieta ierīkošana** lielajām gaurām. Tas nozīmē t.s. gauru būru izvietošana gar jūras piekrasti jūrmalas ciemu retāk apdzīvotajās teritorijās, kā arī piekrastes posmos, kur jūrai pieguļ jaunāki priežu meži bez vecām dobumainajām priedēm.
2. Garknābja gauru ligzdošanas vietu aizsardzībai jānodrošina esošo **dabisko pļavu saglabāšana** jūras piekrastē. Tas galvenokārt attiecināms uz pļavām

Kaltenē, Valgalciemā un Mērsragā, kuras atrodas ciemu teritorijā un iespējama to apbūve.

3. **Vietējo iedzīvotāju un zemju īpašnieku informēšana** par minētajām sugām, to aizsardzības statusu un ligzdošanas prasībām.
4. **Medību ierobežošana** minēto sugu ligzdošanas un uzturēšanās vietās.
5. **Ūdenssporta pasākumu ierobežošana un kontrole** minēto sugu ligzdošanas un uzturēšanās vietās.

4. tabula

Jūras piekrastes akvatorijā sastopamo ligzdojošo reto un īpaši aizsargājamo putnu skaita izmaiņas pēdējo 30 gadu laikā.

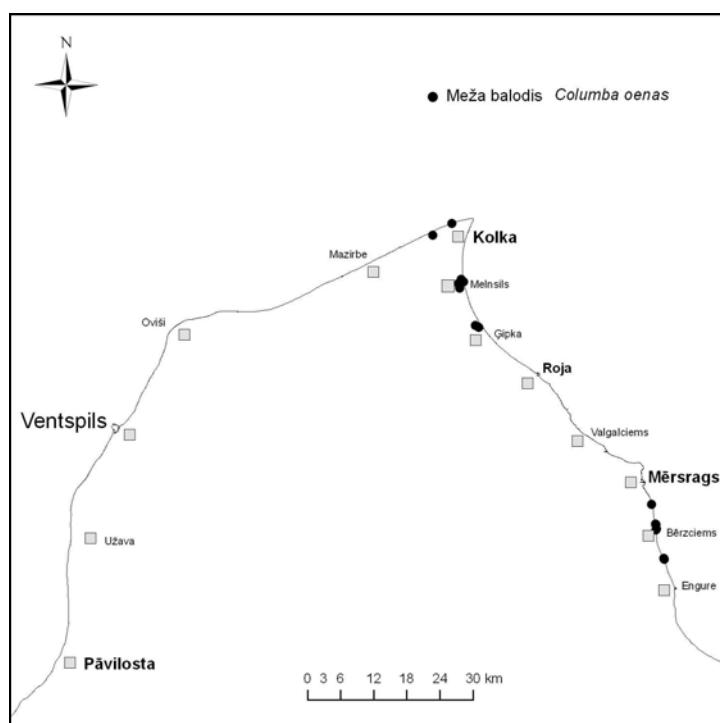
Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Skaita izmaiņas			
		1982.	1996.	2007.	Ligzdošanas teritoriju skaits 2007. gadā(maks. sk. pēdējo 30 g. laikā)
Sāmsalas pīle	<i>Tadorna tadorna</i>	*****	****	***	15(27)
Lielā gaura	<i>Mergus merganser</i>				16 (16)
Garknābja gaura	<i>Mergus serrator</i>	*****	***	*	2 (>10)

Skaidrojums: „*” - ligzdojošo putnu skaits 5 ballu sistēmā salīdzinājumā ar 2007. gadu.

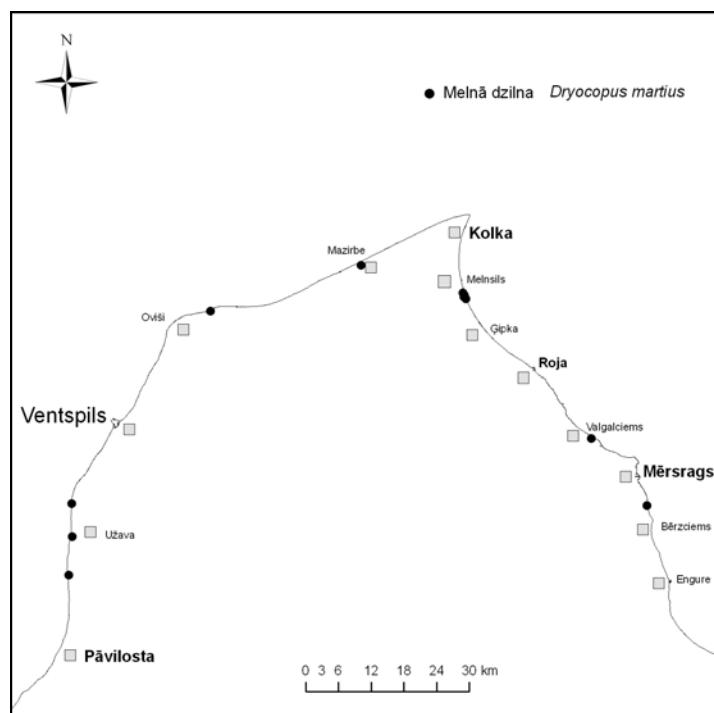
3.1.4. Meža putni

2007. gadā pirmo reizi veiktas reto un īpaši aizsargājamo meža putnu uzskaites krasta kāpu aizsargjoslā. Iegūtā informācija par pašreizējo situāciju tika salīdzināta ar 1980.-1985. gada ligzdojošo putnu atlanta materiāliem (Vīksne u.c., 1989). Lai arī materiāli vākti ar atšķirīgu metodisku pieeju un atšķirīgiem mērķiem, salīdzināšana dod iespēju noskaidrot nozīmīgākās skaita izmaiņu tendences (5. tabula). Kopumā situācija ir apmierinoša, jo lielākajai daļai meža teritoriju krasta kāpu zonā ir īpašs aizsardzības statuss. Tas nodrošina mežaudžu aizsardzību pret izciršanu. Savukārt, palielinoties audžu vecumam, to vērtība kā putnu dzīvotnei pieaug, īpaši, ja runājam par retām un aizsargājamām putnu sugām. Četras no astoņām novērotajām sugām (meža balodis *Columba oenas*, melnā dzilna *Dryocopus martius*, sila cīrulis *Ficedula parva*, mazais mušķērājs *Ficedula parva*) izplatītas vienmērīgi pa visu piekrastes mežu teritoriju (10.-13. att.). Visām minētajām sugām vērojama skaita palielināšanās. Par vakarlēpi *Caprimulgus europaeus* informācija ir nepietiekama un nepieciešami papildus

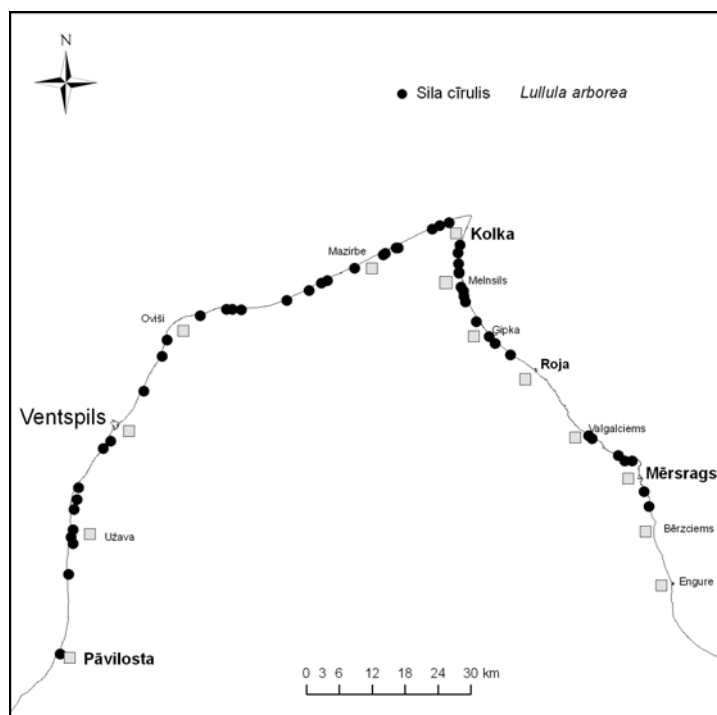
pētījumi, tomēr salīdzinājums ar materiāliem, kas iegūti pirms 25 gadiem, liecina par skaita samazināšanos.

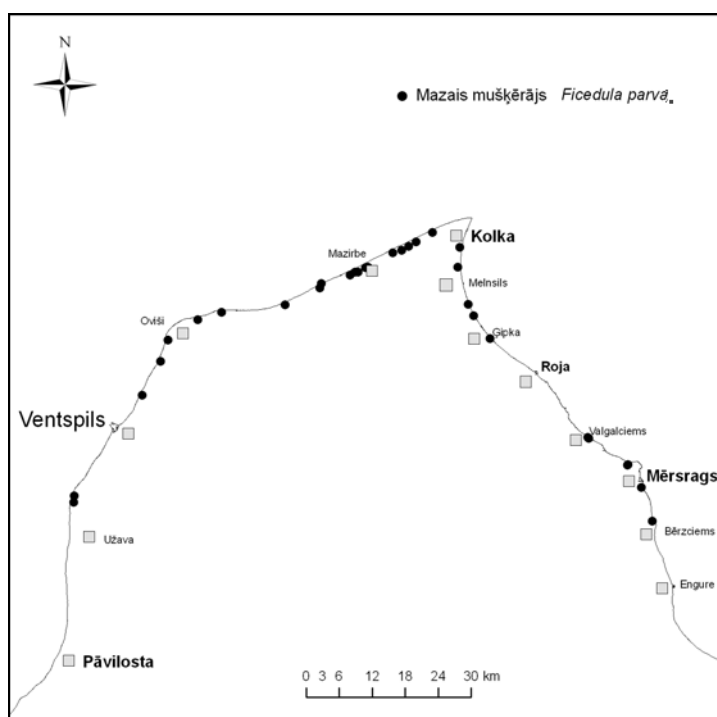
10.att. Meža baloža izplatība krasta kāpu aizsargjoslā 2007. gadā.

11.att. Melnās dzilnas izplatība krasta kāpu aizsargjoslā 2007. gadā.

12.att. Sila cīruļa izplatība krasta kāpu aizsargjoslā 2007. gadā.

13.att. Mazā mušķērāja izplatība krasta kāpu aizsargjoslā 2007. gadā.

Tītiņš *Jynx torquilla* un brūnā čakste *Lanius collurio* piekrastē sastopami reti. Pupuķis *Upupa epops*, kurš pirms 30 gadiem piekrastē bija sastopams bieži (tagadējā Slīteres nacionālā parka teritorijā 1980. gadā vien novēroti 8 pāri), 2007. gadā visā piekrastē netika redzēts vispār. Jāatzīmē, ka pupuķa skaitliskā samazināšanās pēdējās desmitgadēs notikusi visā pasaulē, arī Latvijas teritorijā, kas atrodas uz izplatības areāla ziemeļu robežas. Pupuķi ir dobumperētāji, un piekrastes priežu mežos dobumainu koku daudzums ir pietiekams. Kopumā piekrastē īpaši pasākumi meža putnu dzīvotņu uzlabošanai šobrīd nav nepieciešami.

5. tabula
Reto un īpaši aizsargājamo meža putnu sugu skaita izmaiņas
pēdējo 30 gadu laikā Kurzemes jūrmalā

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Skaita izmaiņas			
		1982.	1996.	2007.	Līdzdošanas teritoriju skaits 2007. gadā(maks. sk. pēdējo 30 g. laikā)
Meža balodis	<i>Columba oenas</i>		***	*****	9 (9)
Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	*****	***	**	>20
Pupuķis	<i>Upupa epops</i>	*****	*		0 (>15)
Tītiņš	<i>Jynx torquilla</i>	**	***	***	3 (3)
Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	*****	*****	*****	10 (10)
Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>	*****	*****	*****	50 (50)
Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	*****	*****	*****	31 (31)
Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	***	***	*****	4 (4)

Skaidrojums: „*” - līdzdojošo putnu skaits 5 ballu sistēmā salīdzinājumā ar 2007. gadu.

3.2. Migrējošie un klejojošie putni to pulcēšanas vietās Kurzemes piekrastē

2007. gadā tika veikta migrējošo un klejojošo putnu sugu uzskaitē to pulcēšanās vietās, dzīvotņu stāvokļa un to apdraudējuma novērtēšana. Šajā gadījumā runa ir par ūdensputnu sugām, kuras pēcligzdošanas periodā pulcējas jūras piekrastē (300 m zonā) un kuru atrašanos šeit var ietekmēt cilvēka radītais traucējums. Nozīmīgākās putnu koncentrēšanās vietas tika novērotas Kolkas apkārtnē, akmeņainajos piekrastes posmos pie Rojas, Kaltenes, Valgalciema, Mērsraga un Bērziema (14. att.).

Kolkas apkārtnē jūlija mēnesī novērots ievērojams skaits garknābja gauru, kas šeit pulcējas uz spalvu mešanu. Vairāk kā 3000 īpatņu rīta agrumā pulcējās pašā jūras krastā ~ 1 km uz dienvidiem no Kolkas. Cilvēku iztraucēti, tie vēlāk aizlaižas tālāk jūrā (1 km no krasta), kur pavada lielāko dienas daļu.

Rojas, Kaltenes, Valgalciema, Mērsraga un Bērziema jūrmalā putnu pulcēšanās vietās nozīmīgākās putnu sugas ir paugurknābja gulbji *Cygnus olor*, dažādu sugu kaijas (*Larus canus*, *L. argentatus*, *L. ridibundus*, *L. minutus*), zīriņi (*Sterna hirundo*, *St. Albifrons*, *St. caspia*), garknābju gauras *Mergus serrator* un Jūras kraukļi *Phalacrocorax carbo*. Vislielākais skaits paugurknābja gulbju novērots Kaltenes jūrmalā (350), visvairāk kaiju un zīriņu – Mērsraga ostas teritorijā (1500 un 300), bet visvairāk jūras kraukļu (2500) - pie Lepstes (starp Mērsragu un Bērziemu). Jūras kraukļiem novērots dramatisks skaita pieaugums. Šie putni pirms 20 gadiem nebija sastopami Latvijas jūras piekrastē. 2007. gada augustā un septembrī minētajās putnu pulcēšanās vietās kopā novēroti 4500 šīs sugas putnu (sk. 6. tabulu). Kā tika konstatēts 2007. gadā, putni, sākot ar jūlija pirmo dekādi, lielos baros (līdz 300 īp.) atlido gar Baltijas jūras piekrasti no Lietuvas puses. Maksimālais skaits (4500) novērots augusta beigās. Tādējādi jūras kraukļi ir nopietns konkurents piekrastes zvejniekiem, jo apēd lielu daudzumu zivju. Septembra otrajā pusē jūras kraukļi pamet Rīgas līča piekrasti.

6. tabula

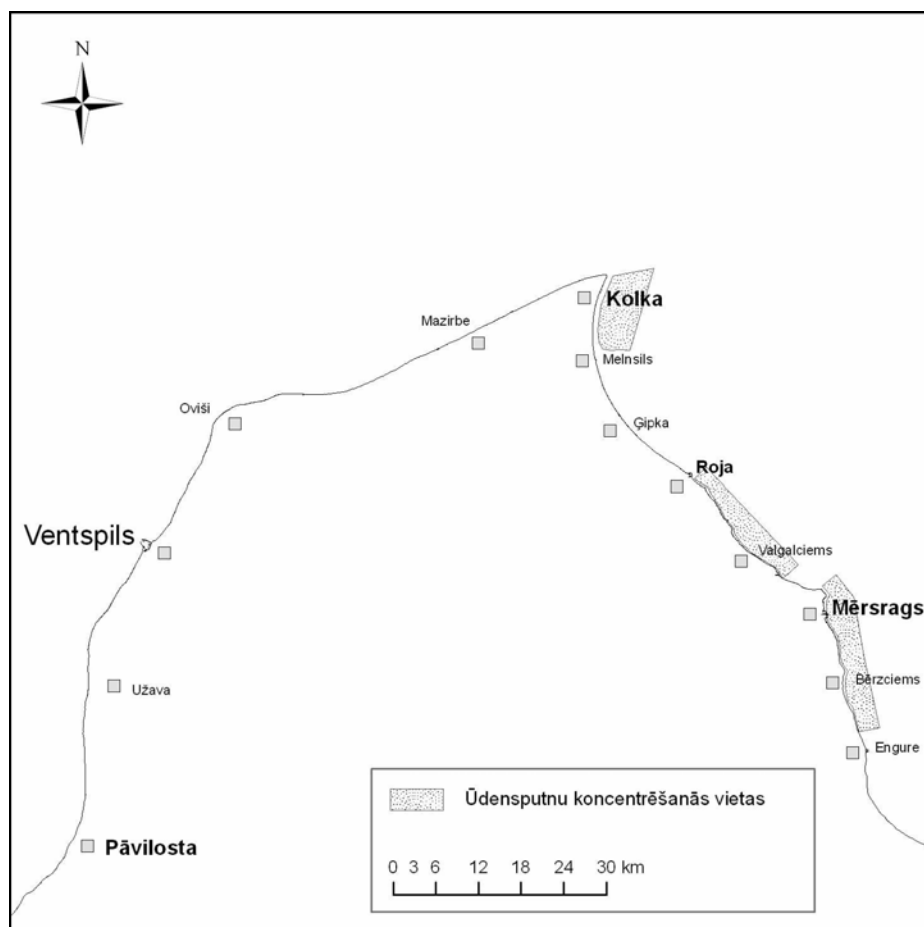
Nozīmīgākās putnu sugas un to skaits koncentrēšanās vietās
Kurzemes jūrmalā 2007. gadā.

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Maksimālais skaits koncentrēšanās vietās
Paugurknābja gulbis	<i>Cygnus olor</i>	~500
Garknābja gaura	<i>Mergus serrator</i>	~3500
Kaijas	<i>Larus argentatus</i> , <i>L. canus</i> , <i>L. ridibundus</i>	~4500
Zīriņi	<i>Sterna hirundo</i> , <i>St. Albifrons</i> , <i>St. caspia</i>	~500
Jūras kraukļi	<i>Phalacrocorax carbo</i>	~4500

Kā traucējošs faktors putnu pulcēšanās vietās ir cilvēki, kas saulainajās jūlija un augusta dienās lielā skaitā atpūšas liedagā, peldas un vizinās ar dažādiem peldlīdzekļiem. Jāatzīmē, ka šīs vietas nav piemērotas atpūtai pie jūras, bet labiekārtotu atpūtas vietu trūkuma dēļ atpūtnieki spiesti izmantot visas pieejamās vietas.

Ne mazāk svarīgs ir mednieku radītais traucējums. Kā populārākās ūdensputnu medību vietas jāatzīmē Kaltenes un Bērzciema jūrmala. Abos gadījumos ir runa par esošām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (ģeoloģiskais dabas piemineklis Kaltenes krasta veidojumi un Engures dabas parks), kurām izstrādāti dabas aizsardzības plāni. Kaltenes gadījumā plāns (izstrādāts 2003. gadā) paredz medību aizliegumu, bet līdz šim plānā paredzētie pasākumi nav realizēti. Savukārt Engures dabas parkā nav noteikti ūdens putnu medību ierobežojumi.

Bērzciema jūrmalā 2007. gada septembrī tika novēroti ūdens sporta cienītāji, kas nodarbojās ar „pūķošanu”. Šajās dienās Bērzciema līcī (Engures dabas parkā!) - teritorijā, kura ir viena no piemērotākajām ūdensputnu atpūtas un pulcēšanās vietām Latvijā, putni nebija redzami. Šāda dabas aizsardzības, medību un aktīvās atpūtas cienītāju interešu sadursme ir nopietns pamats, lai uzsāku diskusijas par iespējamām problēmas risinājumiem.

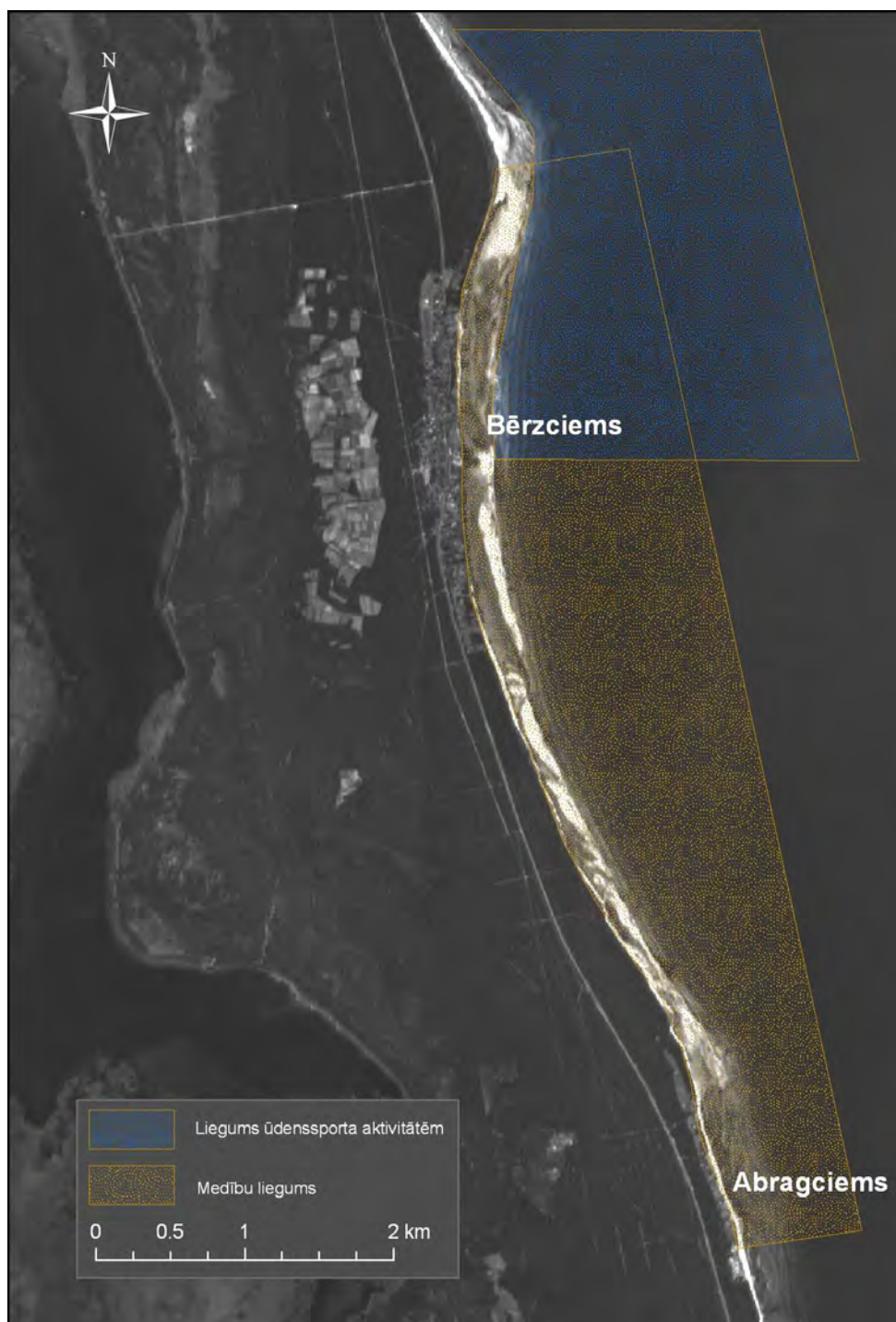
14.att. Migrējošo un klejojošo ūdensputnu koncentrēšanās vietas Rīgas līča piekrastē 2007. gadā.

Iespējamie risinājumi situācijas uzlabošanai

1. Noteikt **medību aizliegumu** ūdensputnu koncentrēšanās vietās piekrastes posmā Roja – Mērsrags (15., 16. att.).
2. Noteikt **teritoriju sadalījumu ūdensputnu aizsardzībai, ūdensputnu medībām un „pūķošanas” vajadzībām** Bērciema līcī.
3. Veicināt **labiekārtotu pludmaļu ierīkošanu** tam piemērotās vietās Rojas, Mēsrags un Engures pagastos.

15.att. Rekomendētā medību liegumu teritorija Kurzemes jūrmalā.

16.att. Ieteikumi medību un ūdenssporta liegumiem Bērzieme jūrmalā.

4. Veicamo pasākumu apkopojums putnu aizsardzībai Kurzemes krasta kāpu aizsargjoslā (rīcības plāns).

N.p.k.	Plānotā darbība	Iespējamie pasākumu organizētāji	Iespējamie finansējuma avoti
1.	Īpaši aizsargājamo putnu ligzdošanas apstākļu uzlabošana		
1.1.	Liedaga un kāpu putni		
1.1.1.	Mākslīga ligzdošanas vietu ierīkošana vai to izveides veicināšana jūras liedagā	Dabas aizsardzības institūcijas	LVAF
1.1.2.	Sabiedrības informēšana, informatīvu bukletu izdošana, informācijas zīmju uzstādīšana	Dabas aizsardzības institūcijas	LVAF
1.1.3.	Labiekārtotu pludmaļu un atpūtas vietu iekārtošana jūras piekrastē	Piekrastes pagastu pašvaldības	LVAF, Pagasta pašvaldību budžets, ES finansējums
1.1.4.	Saimniecisko ceļu ierīkošana un apskates objektu labiekārtošana	Ventspils pilsētas, Užavas pagasta pašvaldība	LVAF, Pagasta pašvaldību budžets, ES finansējums
1.2.	Jūrmalas pļavu putni (Mērsraga jūrmalas pļavas)		
1.2.1.	Ilgadēja pļavu nopļaušana un noganīšana	Engures dabas parks	LVAF
1.2.2.	Niedrāju un meldru pļaušana	Engures dabas parks	LVAF
1.3.	Jūras piekrastes akvatorija putni		
1.3.1.	Mākslīgu ligzdvietu ierīkošana	Dabas aizsardzības institūcijas	LVAF
1.3.2.	Dabisko pļavu saglabāšana piekrastes ciemos	Dabas aizsardzības institūcijas, Rojas un Mērsraga pagastu pašvaldības	LVAF
1.3.3.	Vietējo iedzīvotāju un zemju īpašnieku informēšana	Dabas aizsardzības institūcijas	LVAF

2.	Migrējošie un klejojošie putni aizsardzība to pulcēšanas Kurzemes piekrastē		
2.1.	Medību liegumu izveide piekrastes posmā Roja – Mērsrags	Dabas aizsardzības institūcijas, Rojas un Mērsraga pagasta pašvaldības	Vides ministrija, LVA
2.2.	Medību un ūdenssporta liegumu izveide Bērziema līcī	Engures pagasta pašvaldība	Vides ministrija, LVA
2.3.	Ūdenssporta pasākumu ierobežošana un kontrole putnu koncentrēšanās vietās Rojas, Mērsraga un Engures pagastos	Dabas aizsardzības institūcijas, Rojas, Mērsraga un Engures pagastu pašvaldības	Vides ministrija, LVA

Izmantotā literatūra

- Vīksne, J. 1982.** Ornitoloģiski novērojumi Kolka bākā 1973. gada jūlijā-augustā. Retie augi un dzīvnieki. Rīga. LatZTIZPI. 34-38.
- Pēterhofs, E. 1983.** Retie un aizsargājamie putni Slīteres valsts rezervātā. Retie augi un dzīvnieki. Rīga. LatZTIZPI. 36-38.
- Pēterhofs, E. 1984.** Retie un aizsargājamie putni Kurzemes pussalas ziemeļaustrumu piekrastē. Retie augi un dzīvnieki. Rīga. LatZTIZPI. 36-39.
- Opermanis O., Strazds M., Pēterhofs E., Strazds A. 1996.** Putni Latvijas piekrastē: skaita izmaiņas, izplatība un pašreizējais stāvoklis. Putni dabā 6.1: 2–14.
- Matrozis, R. 2001.** Novērojumi Latvijas piekrastē 1999. gadā. Putni Dabā. 11:2. 10-17.
- Strazds A., Strazds M., 1981.** Jūras zīriņš – *Sterna Paradisaea Pont.* – jauna perētāja suga Latvijas faunā. Retie augi un dzīvnieki. Rīga. LatZTIZPI. 47-50.
- Strazds A., Strazds M., 1981.** Jaunas ziņas par meža balodi- *Columba oenas* L.- Latvijā. Retie augi un dzīvnieki. Rīga. LatZTIZPI. 52-55.
- Vīksne J., 1989.** Latvijas ligzdojošo putnu atlants 1980-1984. Rīga. Izd. Zinātne. 352